

Саме цей контроль формує феномен авторитетності та довіри до державного органу та державних службовців.

Тому, принциповим є з'ясування місця та ролі такої складової професійної компетентності державного службовця як професійна етика як на рівні нормативних актів так і на рівні управлінської діяльності керівників державних органів.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення: 10.02.2021).
2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VIII / Верховна Рада України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 10.02.2021).
3. Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 5 серпня 2016 р. № 168 / Національне агентство України з питань державної служби. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text> (дата звернення: 10.02.2021).
4. Устименко О.С. Сутність та специфіка професійної етики державного службовця. *Право і суспільство*. 2016. № 6. Ч. 2. С. 135 – 138.

Латковський П.П.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПРОЦЕС ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ

Цифрова економіка та проблеми її правового регулювання стали важливою темою наукових дискусій останніх кількох років. Необхідність встановлення на законодавчому рівні обґрунтованих механізмів контролю з боку держави за

діяльністю суб'єктів цифрової економіки спричинено перш за все стрімким зростанням кількості фінансових операцій з використанням цифрової валюти, які практично неможливо відслідковувати та контролювати. Сьогодні дослідження нормативного регулювання цифрових валют представляє собою стратегічну задачу, яка є елементом державної політики, направлену на забезпечення безпеки всього сучасного світу і забезпечення діяльності вітчизняних суб'єктів цифрової економіки існуючим міжнародним стандартам.

Можна впевнено констатувати якісне зростання впливу нових цифрових технологій на процес державного управління фінансами у світі, перш за все на процес здійснення контрольно-наглядових функцій. Серед найбільш важливих і корисних для регулювання інновацій в сфері фінансового контролю слід вказати використання технологій машинного навчання, обробки великих масивів неструктурованих даних, застосування технології розподілених реєстрів (блокчейн), відкритих інтерфейсів, хмарних технологій тощо.

Переваги використання нових цифрових технологій очевидні, ось лише деякі з них: у контрольно-наглядового органу з'являється можливість прогнозування та попереджування здійснення протиправних дій на стадії попереднього контролю; підвищується прозорість фінансового контролю, що сприяє залученню представників громадянського суспільства в бюджетний процес; скорочується ризик помилкового притягнення до відповідальності за порушення у фінансовій сфері.

Проте, відслідковувати потік фінансових операцій з використанням криптовалюти в країнах, де сьогодні немає законодавчого закріплення понять криптовалюта, блокчейн та ін., неможливо, так само як і неможливе створення ефективного інструменту державного фінансового моніторингу операцій з використанням технології блокчейн.

Сутність блокчейн-технології полягає в збереженні даних через зростаючу кількість одиничних «блоків», які пов'язані один з одним і захищені криптографією. Як правило, такі «ланцюжки блоків» керуються тимчасовою мережею з використанням спеціального протоколу для перевірки нових

блоків. Завдяки зберіганню даних в міжнародній мережі, ця нова технологія працює незалежно від владних органів, центральних банків, фінансових установ, оскільки не знаходиться в сфері чиеї б то не було юрисдикції та регулювання. При цьому виникає питання про те, який суд має юрисдикцію в контексті суперечок, що стосуються блокчейна, який заснований на міжнародній структурі та пропонує високий рівень анонімності для своїх учасників.

Відомо, що технологія блокчейн стала найбільш поширеною завдячуючи насамперед біткоїну – одній з найпоширеніших на сьогодні криптовалют, яку часто використовують в якості платіжних коштів. Однак ця технологія може використовуватися і в багатьох інших сферах як спосіб зберігання децентралізованих даних та інформації. Про розробки та плани використання технології блокчейн заявили платіжні системи «Visa», «Mastercard», «Unionpay» і «Swift» [1]. Лондонський підрозділ «Deutsche Bank» Innovation Lab розробляє систему інвестицій на основі блокчейн-технології, яка прискорює, спрощує і здешевлює процес інвестування за рахунок виключення або скорочення ролі посередників.

Світова продовольча програма (United Nations World Food Programme – ланка Організації Об'єднаних Націй з питань надання харчової допомоги) використовує технологію блокчейн для забезпечення біженців продовольчими товарами через існуючі на місцях торгові точки і мережі замість безпосередньої роздачі товарів або видачі біженцям готівки для покупки продуктів. Для ідентифікації одержувачів товару використовується біометрія (сканування райдужної оболонки ока). Економія в 2018 році за рахунок застосування цієї технології тільки в Йорданії склала 150,000 доларів на місяць [2].

В Україні Національний банк разом із Міністерством фінансів та іншими регуляторами поки що тільки визначаються із правовим статусом криптовалюти. Сьогодні продовжується опрацювання питання правового статусу криптовалют та законодавчого врегулювання операцій з ними, беручи до уваги позицію регуляторів інших країн та останні тенденції в розвитку таких технологій. Метою такого врегулювання є захист прав

споживачів, протидія відмиванню коштів та інших протиправних дій, ідентифікація суб'єктів операцій (фінансовий моніторинг), механізм оподаткування отриманих доходів, декларування тощо. Водночас, будь-яка діяльність, пов'язана з операціями купівлі, продажу, обміну та конвертації у криптовалюти, несе велику кількість ризиків, яку фізичні та юридичні особи повинні розуміти, перш ніж здійснювати операції з криптовалютами. Усі, хто планує вкладати власні кошти в криптовалюти, мають усвідомлювати, що здійснюють такі операції на власний ризик.

З огляду на чинні норми законодавства України (Цивільний кодекс України, Закон України «Про Національний банк України», Закон України «Про валюту і валютні операції», Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», Закон України «Про інформацію» та інші) поняття «криптовалюта» та регулювання операцій з нею не підпадають під режим регулювання:

- обігу грошових коштів. Оскільки криптовалюта не існує у формі банкнот, монет, записів на рахунках у банках, вона не може бути визнана грошима (грошовими коштами, коштами, грошовими знаками) у трактуванні українського законодавства;

- валютного законодавства. Оскільки криптовалюта не має прив'язки до грошової одиниці жодної з держави, вона не може бути визнана валютою або законним платіжним засобом іноземної держави, та не є валютною цінністю в трактуванні валютного законодавства;

- обігу електронних грошей та використання платіжних засобів. Оскільки криптовалюта не випускається банком і не є грошовим зобов'язанням певної особи, вона не може бути визнана електронними грошима;

- цивільних правовідносин щодо регулювання діяльності із цінними паперами. У криптовалюти відсутні ознаки документа та емітента, а саме: не має установленної форми документа з відповідними реквізитами, що посвідчує грошове або інше майнове право, не має визначення взаємовідносин емітента цінного папера (особи, яка видала цінний папір) і особи, яка має права на цінний папір, та не передбачає виконання зобов'язань за таким цінним папером, а також можливості передачі прав на

цінний папір та прав за цінним папером іншим особам. А отже, криптовалюта не може бути цінним папером;

- крім того, у криптовалюти відсутні ознаки документа у вигляді грошових знаків, відсутній емітент, а також відсутня мета виготовлення. Таким чином, криптовалюта не може бути визнана грошовим сурогатом (згідно з його визначенням у Законі України «Про Національний банк України»).

Таким чином, незважаючи на існування в світі численних практик використання криптовалют у якості міри вартості, засобу обміну та накопичення, її складна правова природа не дозволяє ототожнити її з будь-яким із суміжних понять (грошові кошти, валюта, валютна цінність, законний платіжний засіб, електронні гроші, цінні папери, грошовий сурогат тощо).

Всі галузі економіки розвинених країн світу так чи інакше починають цікавитися проблемами правового регулювання криптовалютної діяльності. В першу чергу це відбивається на динаміці використання біткоїнів на товарних ринках. У Європі великі інтернет-магазини приймають його як спосіб оплати, так, наприклад, в Швейцарії можна оплатити навчання в деяких університетах, в США можна купити за нього автомобіль (Tesla), у Франції уряд недавно визнав біткоїн як альтернативний спосіб оплати банкам.

Криптовалюта – це революційне явище цифрової економіки. Децентралізація, анонімність, транскордонність – це лише деякі з її ознак, криптовалюта одночасно викликає інтерес і схвалення з боку користувачів і занепокоєння з боку громадських та державних структур, оскільки інноваційна технологія поряд з численними можливостями несе і певні правові проблеми та ризики для юридичних і фізичних осіб, які використовують біткойни, а також для безпеки економіки держави в цілому.

Зрозуміло, що відсутність правового регулювання відносин по використанню криптовалюти як засобу платежу значно ускладнює процес цифровізації української економіки в цілому. У зв'язку з цим необхідно на законодавчому рівні визначити правовий режим криптовалюти з урахуванням сфери застосування технології блокчейн, сегментів цифрового ринку та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та держави. Однак зазначене завдання ускладнене тим, що в сучасній

юридичній літературі немає єдиної дефініції для терміну «цифровий ринок». Одним з основних напрямків вдосконалення правового регулювання в сфері цифрової економіки є державне регулювання криптовалютної діяльності. Технологія блокчейн стала найбільш поширеною завдяки біткоїну, який наразі є основною та найбільш інвестиційною криптовалютою.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що правове регулювання криптовалюти як засобу платежу (зокрема біткоїну, правова природа якого також викликає ряд питань серед науковців) неможливе без урахування особливостей технології блокчейн та вимагає комплексного підходу. Визначаючи особливості правового регулювання, необхідно також врахувати, що одним з найважливіших напрямків розвитку криптовалюти в сучасних умовах є потенційна можливість її використання в якості засобу платежу.

Тож, законодавче врегулювання в жодному разі не повинно стати на заваді використанню та розвитку сучасних ІТ-технологій у фінансовому секторі та не має спричинити відтік спеціалістів і капіталів або переведення бізнесу за межі України.

Сьогодні особливої уваги потребують теоретичні напрацювання в сфері нових фінансових інструментів. Адже розробка належного правового режиму обігу криптовалюти ускладнена відсутністю теоретичної бази, що дозволяє зрозуміти структуру роботи даних інструментів, ступінь їх захищеності та надійності. Не до кінця зрозумілі правила, за якими відбуваються транзакції в блокчейні. Однак дані інструменти представляють інтерес для вітчизняної правової науки, оскільки результати практичного впровадження таких конструкцій можуть виявитися вельми корисними, наприклад, в сфері банківського сектору з метою здійснення розрахунків, а також можуть бути використані в самих різних сферах державного управління (охорона здоров'я, природокористування та ін.).

Список використаних джерел:

1. Massimiliano Kadar. European Union competition law in the digital era, 4/2015. P. 342.
2. WFP Jordan - Food Security Outcome Monitoring Factsheet (Jan-Mar 2019). URL: <https://www.wfp.org/publications/wfp-jordan-food-security-outcome-monitoring-factsheet-jan-mar-2019> (дата звернення 14.02.2021).